

УДК 78.087.6:004.9-057.87

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-21>

Жанна НІМЕНСЬКА

старший викладач кафедри сценічної мови, Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, майдан Конституції, 11, м. Харків, Україна, 61000

ORCID: 0000-0002-4413-1876

Бібліографічний опис статті: Німенська, Ж. (2025). Дистанційний вокал для акторів: поєднання традиційного та інноваційного підходу. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 150–155, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-21>

ДИСТАНЦІЙНИЙ ВОКАЛ ДЛЯ АКТОРІВ: ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНОГО ТА ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ

Стаття присвячена проблемі дистанційної вокальної підготовки акторів у контексті трансформації сучасних музично-педагогічних методик та впровадження цифрових технологій у вокальну освіту. **Метою роботи** є аналіз ефективності інтеграції традиційних вокально-педагогічних підходів із цифровими засобами, що сприяють удосконаленню вокально-технічних і виконавських параметрів голосу в дистанційному форматі. **Методологічний апарат** дослідження ґрунтується на комплексному підході, що включає порівняльний аналіз традиційних і дистанційних вокальних методик, структурно-функціональний аналіз впливу цифрових інструментів на акустичні характеристики вокального звучання, а також емпіричне спостереження за ефективністю дистанційного навчання на основі практичних результатів студентів-акторів. **Наукова новизна** полягає у визначенні специфіки адаптації традиційних вокальних методик (розспівування, резонансні вправи, артикуляційні тренажі, методика формування вокальної кантилени) до дистанційного формату навчання, а також у дослідженні ролі аудіовізуальних технологій у забезпеченні високої якості вокальної підготовки. Зокрема, розглядаються можливості спектрального аналізу голосу, застосування інтерактивних платформ для розвитку музичного слуху, ритмічної координації та сценічної виразності. Визначено перспективи створення мультимедійних освітніх платформ, що синтезують сольфеджійну підготовку, вокально-технічний тренінг, роботу з музично-драматичним текстом і сценічну імпровізацію. **Аналіз результатів** засвідчив, що дистанційне навчання, попри технічні обмеження, сприяє розвитку самостійності студентів, стимулює їхню відповідальність за контроль вокально-технічних параметрів і розширює можливості опрацювання різноманітних джерел музичної інформації. Збереження індивідуального підходу в умовах дистанційної освіти можливе завдяки інтеграції цифрових технологій, що забезпечують детальний акустичний аналіз голосу та корекцію тембральної рівноваги, регістрової інтеграції, інтонаційної точності й артикуляційної чіткості. Таким чином, синтез традиційної вокальної педагогіки та цифрових технологій у дистанційному навчанні відкриває нові перспективи для оптимізації вокального навчального процесу та забезпечення високого рівня виконавської майстерності сучасних акторів.

Ключові слова: дистанційна вокальна підготовка, цифрові технології у вокальній освіті, вокально-технічні параметри, акустичний аналіз голосу, інтерактивні платформи, регістрова інтеграція, тембральна рівновага, артикуляційна чіткість, інтонаційна стабільність, сценічна виразність, мультимедійні освітні платформи.

Zhanna NIMENSKA

Senior Teacher at the Stage Language Department, Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts, 11 Constitution Maidan, Kharkiv, Ukraine, 61000

ORCID: 0000-0002-4413-1876

To cite this article: Nimenska, Zh. (2025). Dystantsiynyi vokal dlia aktoriv: poiednannia tradytsiinoho ta innovatsiinoho pidkhodu [Distant vocal for actors: a combination of traditional and innovative approach]. *Fine Art and Culture Studies*, 1, 150–155, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-1-21>

DISTANT VOCAL FOR ACTORS: A COMBINATION OF TRADITIONAL AND INNOVATIVE APPROACH

The article is devoted to the problem of remote vocal preparation of actors in the context of transformation of modern musical and pedagogical techniques and the introduction of digital technologies into vocal education. The purpose of the work is to analyze the effectiveness of integration of traditional vocal and pedagogical approaches with digital

means that contribute to the improvement of vocal and technical and performing parameters of voice in remote format. The methodological apparatus of the study is based on a complex approach, which includes a comparative analysis of traditional and remote vocal techniques, structural and functional analysis of the impact of digital tools on the acoustic characteristics of vocal sound, as well as empirical observation of the effectiveness of distance learning based on practical results of actors. Scientific novelty is to determine the specificity of adaptation of traditional vocal techniques (singing, resonant exercises, articulatory training, the method of formation of vocal cantilever) to distance learning format, as well as in the study of the role of audiovisual technologies in providing high quality vocal training. In particular, the possibilities of spectral analysis of voice, the use of interactive platforms for the development of musical hearing, rhythmic coordination and stage expressiveness are considered. The prospects for the creation of multimedia educational platforms that synthesize solfège training, vocal and technical training, work with musical and dramatic text and stage improvisation are defined. The analysis of the results showed that distance learning, despite technical restrictions, promotes the development of students' independence, stimulates their responsibility for the control of vocal and technical parameters and expands the possibility of working out various sources of musical information. Conservation of individual approach in distance education is possible through integration of digital technologies that provide a detailed acoustic analysis of voice and correction of timbral equilibrium, register integration, intonational accuracy and articulatory clarity. Thus, the synthesis of traditional vocal pedagogy and digital technologies in distance learning opens new prospects for optimizing the vocal educational process and ensuring the high level of performing skills of modern actors.

Key words: remote vocal training, digital technologies in vocal education, vocal and technical parameters, acoustic analysis of voice, interactive platforms, register integration, timbre equilibrium, articulatory clarity, intonational stability, stage expressiveness, multimedia educational.

Актуальність проблеми. Сучасний освітній процес у сфері виконавських мистецтв постійно зазнає певних трансформацій у зв'язку з активним впровадженням цифрових технологій та дистанційного навчання. Вокальна підготовка акторів є складним багаторівневим процесом, що вимагає безпосередньої взаємодії викладача та студента, контролю над вокально-технічними параметрами, зокрема реєстровою інтеграцією, тембральною рівновагою, інтонаційною стабільністю, артикуляційною чіткістю та експресивністю сценічного виконання.

Перехід до дистанційного формату загострив проблему збереження фундаментальних принципів вокальної школи в умовах обмеженого акустичного контролю, відсутності живої взаємодії та неможливості оперативної корекції вокальних недоліків у реальному часі. Водночас цифрові технології відкривають нові можливості для аналізу спектральних характеристик голосу, самостійної роботи студентів, розвитку їхньої рефлексії щодо власного звучання, а також інтеграції мультимедійних платформ для роботи над вокальною технікою, музично-драматичним текстом і сценічною імпровізацією.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю пошуку оптимальних методик дистанційного навчання вокалу, які б поєднували традиційні вокально-педагогічні підходи з інноваційними технологіями, забезпечуючи якісну професійну підготовку акторів у нових освітніх умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний розвиток цифрових технологій зна-

чно вплинув на вокальну освіту, зокрема на підготовку акторів у дистанційному форматі. Останні наукові дослідження та публікації акцентують увагу на можливостях та викликах, що виникають у процесі дистанційного навчання вокалу, включаючи як естрадний, так і академічний спів.

Методологічні підходи до ефективної організації викладання курсу «Режисура шоу та артпроектів» у форматі екстреного дистанційного навчання розглядаються у дослідженні Р. Набокова та М. Крипчука. Автори аналізують ключові принципи адаптації навчального процесу до цифрового середовища, акцентуючи увагу на трансформації традиційних методик викладання, зокрема інтеграції аудіовізуальних технологій у практичну підготовку студентів. Особливий наголос зроблено на розширенні можливостей цифрових платформ для розвитку музично-сценічної виразності, ритмічної організації виконавського процесу та композиційної структури сценічного дійства (Набоков, Крипчук, 2023). Дослідження підкреслює необхідність розробки інноваційних дидактичних стратегій, що дозволяють зберегти баланс між академічною традицією та цифровими технологіями, забезпечуючи комплексний розвиток виконавських компетенцій студентів.

У першій частині навчально-методичного посібника С. В. Бедакової «Методика викладання сольного співу для дистанційного навчання та самостійної роботи» представлено системний підхід до формування вокальних навичок у студентів закладів вищої

освіти, які опановують спеціальність «музичне мистецтво» в умовах дистанційного навчання. Авторка аналізує особливості адаптації традиційних вокально-педагогічних методик до цифрового середовища, розглядаючи специфіку роботи над вокально-технічними компонентами, зокрема резонансною підтримкою, реєстровою єдністю, артикуляційною чіткістю та тембральною диференціацією в умовах обмеженої акустичної взаємодії (Бєдакова, 2023).

Окрему увагу С. В. Бєдаковою приділено методам контролю вокальної інтонації та динамічної палітри за допомогою мультимедійних засобів, а також аналізу спектральних характеристик голосу через використання цифрових програмних продуктів. Вчена пропонує комплекс спеціальних вправ, спрямованих на розвиток вокального слуху, стабілізацію гортанного механізму, корекцію інтонаційних похибок та збереження природної кантилени під час дистанційної вокальної практики.

Кваліфікаційна робота О. В. Тарусової «Формування вокально-технічних навичок майбутніх співаків у процесі фахової підготовки» є ґрунтовним дослідженням методологічних аспектів розвитку професійного вокального мистецтва у студентів музичних академій. Авторка аналізує закономірності становлення виконавської майстерності, поєднуючи класичні вокально-педагогічні підходи із сучасними освітніми технологіями й зосереджуючись на питаннях реєстрової стабільності, механізмах дихальної координації, тембральній пластичності та артикуляційній виразності як основних чинників фахової підготовки.

У роботі розглядається система усунення виконавських недоліків, зокрема нестійкості реєстрів, недостатньої звукової підтримки, порушення кантиленного ведення фрази та нечіткої дикції; досліджуються методи інтонаційного налаштування та гармонізації тембральної палітри через призму акустичних закономірностей та резонансної взаємодії вокального апарату; використовується аудіовізуальний аналіз спектральних характеристик голосу для досягнення чистоти інтонації, реєстрової узгодженості та стабільності тембру (Тарусова, 2020).

Праця містить також практичні рекомендації щодо впровадження спеціалізованих вокально-технічних вправ, спрямованих на формування

сценічної виразності, артикуляційної точності та плавності вокальної лінії.

У статті Н. М. Павлюк, В. І. Павлічук та З. О. Міщенко «Електронні ресурси як інструмент у навчанні постановки голосу» розглядається вплив цифрових технологій на процес вокальної підготовки. Автори аналізують використання електронних засобів, таких як спеціалізоване програмне забезпечення та онлайн-платформи, для розвитку вокально-технічних навичок у студентів. Особлива увага приділяється інтеграції мультимедійних ресурсів у навчальний процес, що сприяє покращенню інтонаційної точності, тембральної гнучкості та артикуляційної чіткості виконавців (Павлюк; Павлічук, Міщенко, 2023). Дослідження підкреслює значення аудіовізуального зворотного зв'язку та можливості дистанційного контролю за прогресом студентів у контексті сучасної музичної педагогіки.

Загалом, аналіз останніх досліджень засвідчує, що ефективність дистанційної вокальної підготовки акторів безпосередньо залежить від поєднання традиційних вокальних методик із сучасними цифровими технологіями. Використання спеціалізованих аудіоаналітичних програм, інтерактивних платформ та мультимедійних ресурсів сприяє розвитку музичного слуху, ритмічної координації, тембральної рівноваги та сценічної виразності виконавців.

Наукові публікації підкреслюють, що, попри певні технічні обмеження, дистанційне навчання вокалу може бути продуктивним, якщо воно базується на комплексному підході, який включає індивідуалізацію роботи, інтеграцію аудіовізуального аналізу, розвиток рефлексивного слуху та активне використання цифрових засобів навчання.

Отже, сучасна музикознавча думка спрямована на розширення можливостей дистанційної вокальної освіти завдяки активному впровадженню новітніх технологій у навчальний процес. Це дозволяє не лише оптимізувати навчання вокалу в умовах онлайн-викладання, а й адаптувати студентів до реалій сучасного сценічного та студійного виконавства.

Метою статті є аналіз ефективності дистанційного навчання вокалу акторів шляхом інтеграції традиційних вокально-педагогічних методик із сучасними цифровими технологіями

для збереження та розвитку фундаментальних вокальних принципів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дистанційне навчання вокалу акторів є складним процесом, що вимагає адаптації традиційних вокально-педагогічних методик до умов цифрового середовища, збереження високої якості виконавської підготовки та забезпечення ефективного розвитку вокально-технічних навичок. Основним викликом дистанційного формату є відсутність безпосередньої акустичної взаємодії між викладачем і студентом, що ускладнює корекцію вокальних параметрів у реальному часі, а також впливає на формування регістрової єдності, тембральної рівноваги, артикуляційної чіткості та інтонаційної стабільності.

Особливості дистанційного викладання академічного вокалу полягають у необхідності збереження природної вокальної позиції, регістрової стабільності, тембральної однорідності та правильного звукоутворення, що безпосередньо пов'язано з резонансною підтримкою та опануванням вокального дихання. В академічному вокальному мистецтві значну роль відіграє контроль над формантною структурою голосу, яка визначає тембральні характеристики та проекцію звуку у просторі. У дистанційному навчанні цей контроль значною мірою залежить від використання спектрального аналізу голосу, що дозволяє детально оцінити резонансні властивості, регістрові переходи, баланс обертонів та динамічні особливості вокального звучання. Завдяки візуалізації акустичних параметрів студенти можуть усвідомлено працювати над вирівнюванням вокальної лінії, корекцією регістрів і стабілізацією інтонаційної точності, що є особливо важливим у процесі формування класичного вокального звучання.

Ключовим аспектом дистанційного навчання академічного вокалу є формування вокального дихання, що вимагає особливого підходу через неможливість безпосереднього фізичного контролю з боку викладача. У цьому контексті ефективними є цифрові дихальні симулятори, що дозволяють відстежувати підтримку звуку та рівномірність повітряного потоку під час виконання. Крім того, використання вокальних тренажерів, таких як Breath Builder або Powerbreathe, сприяє розвитку легеневої ємності та зміцненню діафрагмального механізму.

Формування тембральної рівноваги та артикуляційної чіткості в умовах дистанційного навчання базується на системному використанні вокальних резонансних вправ, артикуляційних тренажерів і методики спрямованого резонансного налаштування, які дозволяють розвивати пластичність вокального апарату та стабільність формантного спектра. Водночас інтеграція цифрових ресурсів дає можливість детального аналізу тембральних особливостей звучання голосу, що особливо важливо для студентів академічного вокального напрямку, де відбувається робота над збалансованістю обертонів, збереженням природного тону голосу та стабільністю в екстремальних регістрах.

Значну роль у дистанційному навчанні відіграє інтерактивний зворотний зв'язок, який забезпечує можливість корекції вокальної техніки на основі аналізу відеозаписів та аудіопрофілів голосу. Використання професійних різних онлайн-платформ сприяє об'єктивному аналізу спектральних характеристик вокального звучання, що дозволяє викладачеві більш точно визначати сильні та слабкі сторони вокального розвитку студента та пропонувати індивідуалізовані вправи для покращення технічних параметрів голосу.

Окремим аспектом дослідження є інтонаційна стабільність та динамічна палітра вокального звучання, що в умовах дистанційного навчання коригується за допомогою спеціалізованих акустичних тестів та використання цифрових ефектів для тренування мікродинаміки голосу.

Завдяки аналітичним алгоритмам оцінювання вокального інтонування, студенти академічного співу мають змогу працювати над точністю звуковисотної організації та стабілізацією інтонаційного балансу.

Для академічного вокалу важливим є збереження кантиленного характеру звукоутворення, що вимагає роботи над легатною артикуляцією, рівномірністю вібрата та збалансованістю динаміки в різних регістрах. В умовах дистанційного навчання особливо ефективним є використання професійних фонограм та супровідних оркестрових партитур, що дозволяють студентам відпрацьовувати вокальну лінію у відповідності до стилістичних норм академічного співу.

Таким чином, дистанційне навчання вокалу акторів, попри певні технічні обмеження,

є ефективним за умови поєднання індивідуалізованих методик викладання, інтеграції аудіовізуальних ресурсів, використання спеціалізованих програм для аналізу звуку та розвитку вокального слуху. Це дозволяє не лише підтримувати високий рівень вокально-технічної підготовки, але й розширює можливості студентів у самостійному контролі за якістю виконання та формуванні професійної виконавської майстерності. Для академічного вокального мистецтва особливо важливою є адаптація традиційних методик до цифрового середовища, що забезпечує збереження тембральної чистоти, технічної досконалості та стилістичної відповідності виконавського матеріалу. Поєднання класичної вокальної школи із сучасними технологіями відкриває нові перспективи для підготовки висококваліфікованих співаків, здатних інтегрувати традиції та інновації у власну виконавську практику.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розглянуті в статті питання засвідчують, що дистанційне навчання вокалу акторів, зокрема в академічному напрямі, може бути ефективним за умови поєднання традиційних вокально-педагогічних методик із сучасними цифровими технологіями. Використання аудіовізуальних ресурсів, інтерактивних платформ і програмного забезпечення для аналізу спектральних характеристик голосу сприяє оптимізації навчального процесу, забезпечуючи контроль за регістровою єдністю, тембральною рівновагою, артикуляційною чіткістю та інтонаційною стабільністю виконавців. Особливе значення в умовах дистанційної вокальної підготовки набуває розширення можливостей аналітичного слуху, оскільки обмежена акустична взаємодія між студентом і педагогом вимагає самостійного усвідомленого контролю над вокально-технічними параметрами.

Дослідження підтвердило, що технологічні рішення, такі як спектральний аналіз,

цифрові дихальні тренажери, інтерактивні метрономи та алгоритмічні системи корекції інтонації, можуть компенсувати недоліки дистанційного навчання, дозволяючи студентам ефективно працювати над розвитком виконавської майстерності. Водночас необхідно враховувати певні обмеження дистанційного формату, зокрема складнощі у передачі нюансів вокальної кантилени, резонансної підтримки та стилістично відповідного фразування, що особливо критично для академічного вокалу. Саме тому перспективи подальших досліджень пов'язані з розширенням методик формування звукової проєкції, резонансної координації та кантиленного фразування в умовах дистанційного навчання. Актуальним напрямом є розробка мультимедійних освітніх платформ, які інтегрують комплексний підхід до формування професійних навичок, поєднуючи сольфеджіїні вправи, вокально-технічний тренінг, інтерпретаційну роботу з текстом та сценічну імпровізацію.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на адаптацію цифрових технологій до виконавської практики студентів академічного профілю, що дозволить розробити інтерактивні інструменти для корекції динамічних контрастів, тембрального забарвлення та інтонаційної рівноваги. Перспективним є створення штучно інтелектуальних асистентів для аналізу вокальних характеристик, які здатні автоматично оцінювати якість виконання та пропонувати рекомендації для вдосконалення вокальної техніки.

Таким чином, дистанційне навчання вокалу акторів, попри певні технічні обмеження, є перспективним напрямом розвитку сучасної музично-педагогічної практики. Синтез традиційної вокальної школи із новітніми цифровими рішеннями відкриває нові можливості для формування конкурентоспроможних виконавців, здатних інтегрувати класичні методи з актуальними технологіями у професійному мистецтві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підруч. Київ: ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с.
2. Бедакова С. В. Методика викладання сольного співу для дистанційного навчання та самостійної роботи (Частина 1): навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти спеціальності «музичне мистецтво». Миколаїв. 2023. 204 с.
3. Гребенюк Н. Є. Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти : монографія. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. 269 с.

4. Даофен Сі. Методика використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів музики до співацької діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. Київ. 2015. 245 с.
5. Жишкович М. Основи вокально-педагогічних навиків : методичні поради. Львів, 2007. 43 с.
6. Набоков Р., Крипчук М. Дидактичне обґрунтування теоретичних і практичних компонентів викладання курсу «Режисура шоу та артпроектів» в умовах екстреного дистанційного онлайн-навчання. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*, 2023, 6.1: 88–100.
7. Овчаренко Н. Сучасний стан вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2022. Вип. 58. С. 63–72.
8. Павлюк Н.М., Павлічук В.І., Міщенко З.О. Електронні ресурси як іструмент к навчальні постановки голосу. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 56. Том 2. 2023. С. 96–100.
9. Смирна О. Ю., Гіголаєва-Юрченко В.О., Давидович Л.В. Основні аспекти формування вокальної компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності 025 Музичне мистецтво в умовах дистанційного навчання. *Академічні візії*. (16). 2023. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/153>
10. Тарусова О. В. Формування вокально-технічних навичок майбутніх співаків у процесі фахової підготовки : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню магістра / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2020. 73 с.

REFERENCES:

1. Antoniuk V. H. (2007) *Vokalna pedahohika (solnyi spiv): pidruch [Vocal Pedagogy (solo singing): textbook]*. Kyiv: ZAT «Vipol», 174. [in Ukrainian].
2. Biedakova S. V. (2023). *Metodyka vykladannia solnoho spivu dlia dystantsiinoho navchannia ta samostiinoi roboty (Chastyna 1): navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv zakladiv vyshchoi osvity spetsialnosti «muzychne mystetstvo» [Methods of teaching solo singing for distance learning and independent work (part 1): a textbook for students of higher education institutions of specialty «Musical Art»]*. Mykolaiv. 204. [in Ukrainian].
3. Hrebeniuk N. Ye. (1999). *Vokalno-vykonavska tvorchist: psykholoho-pedahohichniy ta mystetstvoznachnyi aspekty : monohrafiia [Vocal-performance: psychological-pedagogical and art aspects: monograph.]*. Kyiv : NMAU im. P. I. Chaikovskoho. 269. [in Ukrainian].
4. Daofen Si. (2015). *Metodyka vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv muzyky do spivatskoi diialnosti [Methods of using innovative technologies in the preparation of future music teachers for singing activity] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni M.P.Drahomanova*. Kyiv. 245. [in Ukrainian].
5. Zhyshkovych M. (2007). *Osnovy vokalno-pedahohichnykh navykiv : metodychni porady. [Fundamentals of vocal and pedagogical skills: Methodical advice]*. Lviv. 43. [in Ukrainian].
6. Nabokov R., Krypchuk M. (2023). *Dydaktychne obgruntuvannia teoretychnykh i praktychnykh komponentiv vykladannia kursu «Rezhysura shou ta artproiektiv» v umovakh ekstrenoho dystantsiinoho onlain-navchannia. [Didactic substantiation of theoretical and practical components of teaching the course “Directing Show and Artproet” in the conditions of emergency remote online learning]*. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Serii: Stsenichne mystetstvo*, 6.1: 88–100. [in Ukrainian].
7. Ovcharenko N. (2022). *Suchasnyi stan vokalnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v umovakh dystantsiinoho navchannia. [The current state of vocal preparation of future teachers of musical art in the conditions of distance learning.]*. *Zasoby navchalnoi ta naukovy- doslidnoi roboty*. Vyp. 58. 63–72. [in Ukrainian].
8. Pavliuk N. M., Pavlichuk V. I., Mishchenko Z. O. (2023). *Elektronni resursy yak istrkment k navchalni postanovky holosu. [Electronic resources as an histkment to voice training]*. *Innovatsiina pedahohika*. Vypusk 56. Tom 2. 96–100. [in Ukrainian].
9. Smyrna O. Yu., Hiholaieva-Yurchenko V.O., Davydovchy L.V. (2023). *Osnovni aspekty formuvannia vokalnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity spetsialnosti 025 Muzychne mystetstvo v umovakh dystantsiinoho navchannia. [The main aspects of the formation of vocal competence of higher education applicants of the specialty 025 Musical art in the conditions of distance learning.]*. *Akademichni vizii*. (16). 2023. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/153> [in Ukrainian].
10. Tarusova O. V. (2020). *Formuvannia vokalno-tekhnichnykh navychok maibutnikh spivakiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Formation of vocal and technical skills of future singers in the process of professional training] : kvalifikatsiina robota na zdobuttia osvitnoho stupeniu mahistra / Sumskyi derzhavnyi pedahohichniy universytet imeni A. S. Makarenka*. Sumy.73. [in Ukrainian].